

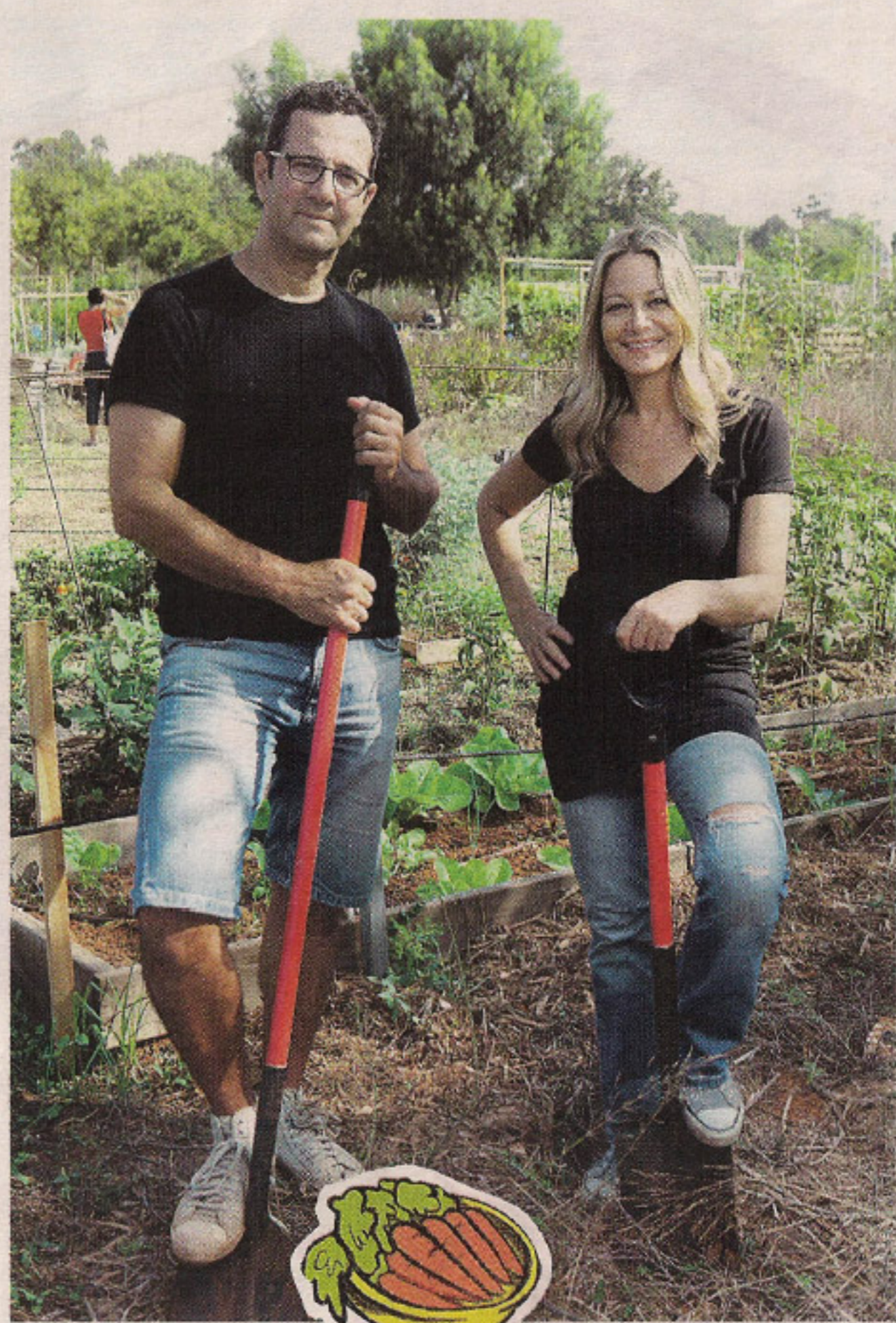

זה היבוסקוס, מגישת החדשות מיקי חיימוביץ עורכת לי הכירות עם שוח שאלין מחובר גביע פרוחני. נשמע לי מוכר, השם הזה, אני ממלמל. "עושים ממנו תה", היא מגלגלת את עיניה בייאוש. אהנו ניצבים בגינת ירק מלבנת על גדת הירוק. מעבר לגדר משתרעת החווה הקלאטית של עיריית תל-אביב, אליה מובלים לרדי בת-הספר הכימיונים לצורך שיעורי חקלאות. כשמיקי (48) ואחיה דן (52) למרו בבית הספר הסיורי, גם הם הוסעו לשם. "אני זוכר שהיו שמים אותנו בשורה ומורים לנו: הנכשה", משחזר דן, "לא התחברנו לה ולא אהבנו את זה". אבל עכשיו, במעין תיקון משפחתי-היסטורי, האחים חיימוביץ הם החוכרים הגאים של חלקה הקלאטית ועיר-בורגנית ועירה. "כשביקשנו את החלקה", משתפת אותי מיקי בתלאת החיים האגנדיים, "היא הייתה קשה כמו אבן. החלק הכי קשה היה להפוך את האדמה למרות שאני מאוד עיונית, תמיד יש לי אישודו מקום קטן שמשחוקק לטבע. אני מאוד אוהבת לצאת לחנוך ולעיר".

או תצאי למייל. למה צריך לחזוץ ולטרוח לגדל ירקות, בשאפשר לקנות אצל חירוק?

מיקי: "יש הנאה מאוד גדולה בלראות את התוצרת של מה שאתה מגדל. היה לי מאוד חשוב גם שהילדים יתחברו לה, שיי בינו איך זה עובד בכלל. ברגע שאתה מגדל משהו, אתה מתחבר לראימה ולעונות השנה. אתה מבין שלעולם יש תהליכים משלו ולא הכל מגיע בנייח. בנוסף, אתה עובד עם אחרים. משהו שתרם להידוק הקשר עם אחרים. אנשים בוגרים, לכל אחד יש את משפחתו ואת חויה, וזה משהו שאנדר חירב בינינו".

דן: "אנחנו עושים את זה בשביל הנשמה. יש לנו כמות ענקיות, עשור לא ראית אף פעם, כי זה לא הסוג שמוכרים בשוק".

צילומים: טל שחר

מיקי חיימוביץ [בתצלום עם אחיה דן]: "יש הנאה מאוד גדולה בלראות את התוצרת של מה שאתה מגדל. היה לי מאוד חשוב גם שהילדים יתחברו לזה. ברגע שאתה מגדל משהו, אתה מבין שלעולם יש תהליכים משלו ולא הכל מגיע בנייח"

כל חוכר משלם דמי שכירות חודשיים בסך 180 שקל. כל אחד משלם עבור המים שהוא צורך. הוצאת נוספות הן על התנתק טפט פות, מחשב השקיה ורכישת שתילים ודורים. אני שואל את מנהלת החווה, מרב אורן, אם היא תתחיל לבפני שנה, כאשר עיריית תל-אביב חנכה את פרויקט "גינה לתושב", שבמסגרתו כל תושב שרוצה לחוות את חיי חקלאי, יכול להכיר פיסת אדמה בגודל ארבעים מ"ר, לטפח אותה ולגדל בה ירקות לצריכה עצמית. דן זה שהבחין במתחם חסר החוקה למטרה, כשדיווח על אופניו בפארק הירוק, ושיכנע את מייל להצטרף. הקצאת מאה החלקות לתושבים המער גיינים התבצעה באמצעות הגרלה. 66 מהן זכו להיקרא על-שם 66 המשפחות המיסדות שכל-יפהר לי שיש לה חלקה בשיתוף עם הדוד שלה". הוא נוכר, "ההיסופה שהוא מעיר בית לפרוש ושואה לא תוכל להמשיך לתחוק את הגינה לבד. אמרתי לה: למה שתעזבי חבל. בואי ניכנס ביחד".

כך להתמסר

זהר צמחזילסון (45), יועץ בריאות ות-זונה, שמע על פרויקט "גינה לתושב" מטרם "היא סיפרה לי שיש לה חלקה בשיתוף עם הדוד שלה". הוא נוכר, "ההיסופה שהוא מעיר בית לפרוש ושואה לא תוכל להמשיך לתחוק את הגינה לבד. אמרתי לה: למה שתעזבי חבל. בואי ניכנס ביחד".

זהר המזין את המורה שלו לפיתוח קול להצטרף. משמע על כך בעלה, שגנה גינת נוי לכסיס צה"ל, קפץ גם הוא על העגלה. עכשיו הם כבר ארבי עה שתים, או בחישוב יבש: בבאים אחד לכל עשרה מטרים רבועים. "אני לא מוסיף על זה ככה", אומר זהר, "למרות שאפשר להתרחב ולספח עוד חלקה, כסופו של דבר, זה הרבה עבודה. כך שאנחנו לא עושים אימפ-ריאליזם על עוד שתיים".

החלשות מה לגדל מתקבלות בהצבעה דמוקרטית?

"רווקא הבחורה הצעירה היא

מוזיקים והבריכות תזמין חרקים אחרים שפעלו נגד החרקים שפוגעים בנו".

השבנים מהחלקות הסמוכות יצטרפו לך בול את הקרקורים?

"זה קונצרט נפלא, זה לא רעש. אני מאוד אוהב את קולות הצפרדעים. זה מעלה בי זי כרון לירות: בשעת לילה אבא שלי עם פנס אחרי צרצר שמפריע לסבתא שלי ליי שוק. לי זה לא מפריע. חייתי בג'ונגל בקוס טהריקה עם צרצור הצרצרים וצוחות הקרי פים. אוטו זבל או אווירון שעובר מעל בניין במרכז תל-אביב הם בעיניי מטורדים יותר גדולים. כבניין שבו אני גר אין אפילו גינת נוי. הפכו אותה להנייה, הכל אספלט".

משעשע לגלות, שלמרות שהיא מגדל מגוון נאה של גידולים, מה שהכי מלהיב את זהר הוא דווקא צמח בר, שגדל שם מעצמו: רוגלת הגינה. הריג'לה, כפי שהוא מכונה בפי הילידים. "זה מופץ באומגה 3", הוא מסביר תוך שהוא לועס עלה ומכבר גם אתי. "לכן, בביצים שמטילות תרנגולות שמסתובבות חופשי ואוכלות עשבים, יש אומגה 3".

אני פילט בתיקוב את העלה התפל מתוך פי. "זה עניין של התרגלות. בעיניי זה מאוד טעים", גורם זהר. "נכון שיש בו המצמזם, אבל אם אתה מכניס אותו לסלט עם עוד ירקות, זה פחות מודגש. גם לידים קטנים, ששופים בתהליך, מתאהבים פתאום בלקטוף ולאכול דברים שאנחנו אומרים עליהם בדרך כלל 'זה לא אוכל של ילדים', ילדים לא אוהבים את זה".

במפתיע, דווקא המנהלת מרב אורן לא שתפה לתמונה האידילית שהיא מציינת. "כשהחווה הוקמה, הבן שלי היה בא לפה עם האופניים, ורכב המון ומשתולל. הייתי מאושרת, אמרתי לעצמי: 'יש הענף לירוק הפרויקט חולל שינוי'. חלפה לה שנה. כיום, כשהילד מגיע לפה, כל מה שמעניין אותו זה להיכנס למרשד שלי ולשבת על המחשב".

יעקב מסטמן (72) הוא מנהרס טקסי טייל בדומם, המתגורר עם אשתו ברמת-גן. כשעבר במפעל בנרמניה, מסטרמן ידע שלכל פועל יש גינה מחוץ לעיר, והוא נוסע לעבד אותה בזמנו הפנוי. אך הוא לא ידע שקיימת אפשרות כזו גם בארץ, עד שעבר אירוע לב.

"יש לי מאבק בשר אדום", הוא מגלה, "שבקי נכנכי הנפש שלי. הוא יודע איך לחזור פנימה ולרלות את העצמות. אני לא אוהב לדבר עליהן, אבל הוא שולף אותן ממני. הבעיות הבריאותיות נפלו עליי מה שניים, מבלי שתתכוונתי לבוא. המרדך הבחין בכך שאני דועך, שכוחות הנפש שלי יורדים ושהאנרגיה שלי פוחתת. יום אחד הוא נתקל בשלשלת שמוצב בכניסה לחווה, שבו כתוב שיתחברו להשכיר שתיים. מבלי לינוה גובה מילה על כך, הוא נכנס, בירר ושאל. לאחר מכן, הוא הולך אותו לפה. כשנכנסתי למר תחם כפעם הראשונה, נשמתי מהתרגשות - ומיד תחמתי על המסמכים".

מה מניגש אותך?

"עד שהחליתי עסקתי בספורט בצורה אינ-טנסיבית. שלוש ארבע פעמים בשבוע הייתי יוצא לריצות. זה מה שהכניס ארגנלין לגוף שלי. אחרי האירוע, הרופאים סגרו לי את הברז הזה. הם אמרו לי: 'בשביכלך, לדרך זה כמו להתאבד'. הרגשתי שקצו אתי, כאילו שמו אתי בסגר. ירעתי שהגינתן יכול למלא את החלל שפופרע בחיי, אני משהו פה פעמיים ביום. אמור לי לאכול את הירוק, בחלק מהמגבלות שהטילו עליי הררי פאים, ואני מחלק את התוצרת בין מי שרוצה. את האדמה אני עובד רק בשבילי".

זמה אשתך אומרת על זה?

"אשתי סובלת. היא הייתה מעדיפה שאבלה את זמני לידה. מאז שלקחת את המוסק, היא הייתה כאן פעם או פעמיים. היא אמרה: 'למה? בוא הביתה'. אני נהנה לטקוף קולרבי ולגנוס בו. כאני עושה את זה, אני חושב להוראת הרופאים - זה נותן לי הרגשה טובה".

המנהל לחלק לתושבי העיר לחקת, שאותן יוכלו לעבוד בזיעת אפם, החל בליפציג שבגרמניה. חקופת המהפכה

כמו שור השדה. יוסי משיח

הבמיה של השכן

צילומים: טל שחר

דימה ואירה (בתצלום) הנוכו את חלקתם לפני שנה וחצי. מתחת לסככה הם הציבו שולחן אוכל, כיסאות ופינת משחק לנכדים. הם גם בנו מזווה לקפה, תה, עוגיות, דבש ובקבוקי וודקה, וויסקי ויון. כמעט כל ערב הם עורכים כאן משתה

התעשיית משפחות רבות עברו מהכפר אל העיר וחיו שם בתנאי ירור ותוהה מד עזעים. כדי לאפשר לפרולטרון לשפר את איכות המזון שבא אל פי, הכנסיות והמעסיקים הקצו לפועלים קשי היום חלקות קטנות והרשו לה לגדל בהן ירקות. ילדי הפועלים נהנו לשחק באוריים הנקיים והפסטורליים האלה, שלא היו כרוגמטם במשכנותיהם מוכי העוני. בעקבות ההצלחה התפשט החיר רש גם לשייח' ולאוטסריה. בשתי מלחמת העולם, כשתושבי הערים הגדולות באירופה נותקו ממקורות אספקת התוצרת החקלאית בעקבות ההפצצות השואות את התעורה, הם נאלצו להסתמך על יבולי הגינות החכרי רות כדי לשרוד את הרעב.

ראשון ראשונה

ביעות ומהלצים שיש בעבודה בכיית". אבל לא הכל ורוד. אבידן חפר בריכה, הת' קין בה מערכת זרימת מים מעגלית ואיכלס אותה ברגי זהב. הבריכה הוה, ככל הנראה, עוררה את קנאתו של אחד מבועלי החלקת הסמוכות. ואז אנחנו באים לכאן ובטוחים ליתי שחיבלו לי בכריכה. למה צרות עין. שיפתי ושתוהתי ובה נגמר העניין. פעם אחת הייתה פריצה מבחוק. ביום שבת אחר הצהריים תפסתי שני נערים, שהוציאו רגים מהבריכה ושמו אותם בבקבוק. התברר שיש להם אקוריוס בבית".

מה היה עניינם?

"לא ויתרתי להם. הכרחתי אותם להביא את הוריהם לפה. הוריהם כעסו, הילדים הכו וביקשו סליחה. שאלתי אותם איך הם רוצים להיגשים אם הייתי נכנס אליהם הבית תה ולוקח להם רגים מהאקוריוס. כסף הם יצאו מהם עם שתייה וכיבוד. גם הומנתי אותם לבוא לבקר".

רותי עמית (67) ובעלה שלמה (72), שגרים בקומה שביעית במערב ראשון, היו הראשונים שנרשמו לפרויקט. כבעלת חברת השילוט שהכינה לעירייה את החלטת לפי רסום הפרויקט, הם ידעו על היחמה לפני כולם. "בעלי הוא בוגר בית ספר חקלאי. אבא שלו היה מרדך חקלאי. הוא נורא זעק לחקלאות. אבל אין לנו שטח אדמה, ומעוץ לם לא היה לנו", סחה רותי. "בנוסף, אנחנו פריקים של אוכל אורגני, כך שמה שהיה בראש מעיינינו היה לגדל אורגני - ולא כול אותו".

זה מפתח לבם לתוצרות עצמיות?

"אריהו יש כמויות בלי סוף. אנחנו מבקשים מאנשים שיבואו לטקוף, כי התנובה היא מעל ומעבר. לא תאמין כמה סחורה אנחנו מחלקים. יוצאים מכאן ארגונים של עובדי מלפפונים וענבים. יש לנו כל כך הרבה עודף, שא' נחמו מוכרים לאגרסקו".

כל יום, אחרי העבודה, הם מגיעים לחלקה ועובדים בה בין ארבע לשש. כשישי ובשבת הם מעבדים את האדמה בבוקר ואחר הצהריים. "זה לא קשה, זה כף. זה משרה שלווה. זה מרענן. כשאנחנו כאן, הראש שלנו עוסק רק

התעשיית משפחות רבות עברו מהכפר אל העיר וחיו שם בתנאי ירור ותוהה מד עזעים. כדי לאפשר לפרולטרון לשפר את איכות המזון שבא אל פי, הכנסיות והמעסיקים הקצו לפועלים קשי היום חלקות קטנות והרשו לה לגדל בהן ירקות. ילדי הפועלים נהנו לשחק באוריים הנקיים והפסטורליים האלה, שלא היו כרוגמטם במשכנותיהם מוכי העוני. בעקבות ההצלחה התפשט החיר רש גם לשייח' ולאוטסריה. בשתי מלחמת העולם, כשתושבי הערים הגדולות באירופה נותקו ממקורות אספקת התוצרת החקלאית בעקבות ההפצצות השואות את התעורה, הם נאלצו להסתמך על יבולי הגינות החכרי רות כדי לשרוד את הרעב.

את המתכון, אירה שוברת את שתיקתה ואומרת בסלגרפיות: "מרת'הים ענבים ומים, בלי סוכר. מסננים, וזהו". כשאני שואל אותה מה נותן לה הביבלי בגינה, היא חוזרת להתעסק בשתיקה. "אני אגיד לך בדיוק מה זה נותן לה", מתערב רימה. "היא אהבת מאוד לעבוד עם פרוחים וצמחים. זה נותן לה בריאות. זה כמו פיטורפיה".

שוכח מהתחלואים

אחת הגינות המושקעות ביותר שייכת ליוסי משיח (63), פנסיור של אגף החיר נדך בעיריית תל-אביב, ולבת זוגו איה אביב, מנהלת חטיבת בנינים לשעבר. "כל החיים רציתי בית עם גינה, אבל לא היה לי", מת' וודה משיח. "כשמעתי שהעירייה מחכירה גינות, התפעמתי. הרגשתי שזה ייתן לי עוד עשר שנים של כף ונחת בחיים".

גם איהק הבחינה בשינוי שחל ביוסי מאז שהתמסר לגינה. "יש לו סבלנות להרבה יותר דברים", היא מפרטת. "בעבר, הוא לא היה קורא. הוא קורא היום המון ספרות בנר שא הגינתן. הוא התחיל להתעניין באינטרנט. הוא קורא שם על צמחים. אתה חושב שזה עיסוק? לא, זה מפעל חיים. כשהוא מגיע הביתה הוא מאמין: 'אוי, כיבאל לי הגב. אני לא יכול לזוז'. אני מציעה לו לנחם קצת, ול' מחות ורוא אותו ונוכד כמו שור השדה. הוא משקיע את נשמתו ושוכח מכל תהלואיו".

יוסי מתייבב בחלקה מדי יום בחמש וחצי בבוקר ועובד בה עד עשר. בחמש אחר הצהריים הוא מגיע שוב ועובד עד רדת החשכה. "אם אתה רוצה להיות מאושר יום - גמור בקבוק יין. אם אתה רוצה להיות מאושר שנה - קח אישה. אם אתה רוצה להיות מאושר כל החיים - היה גנן", הוא מייעץ לי.

בני הזוג ביקשו לעצמם חלקה, שגובלת בגדר המפרידה בין המתחם החקלאי לבין הרחוב, כדי שיופיה של הגינה ימשיך את מנטיותם של העוברים והשבים ויכב להם קורת רוח. חוץ מסדר פרנטי, יש שם גם עגלת תיקון על גבי כובע, תאן פסל סביבתי, וחחול שחור שתום עין, על תקן דיר קבוע. "באחד הקישים כישצתי נוספת, ש' עתי לילה ולושה", משחזר יוסי את הפ' גישה הראשונה של שחורי, "הפניתי את ראשי וראיתי גור תולעים קטן בצבע שחור בדרך לגינה. כשחזרתי הביתה, כבר לא ראיתי אותה. אבל דאגתי להשאיר לו צלר חית חלב, בתקווה שימצא וישתה. למחרת בבוקר מצאתי אותו אצלי בגינה".

משיח לא אוהב תולעים, ויותר מזה הוא לא אוהב חתולים חשורים. "אבל מכיוון שאני רחמן בךרחמן, התחלתי להביא לו חלב וגינה בכל בוקר, אפילו ביום הכי פוריים ורדתי להביא לו אוכל. אפילו זוגתי, שמפתחת מחתולים, דאגה להכין לו ביצה קשה וטונה".

כשמשיח מגיע לגינה הוא קורא לשחורי - זה רץ לקראתו בממהה ומקדם את פניו. "בכל בוקר, כשאני עושה הפסקת קפה, שחורי זוכה בעוגייה, אותה הוא אוכל על כיסא בעומר ישובו פה עד שש בבוקר. אירה מגישה לי קומפוט, שהכינה מהע' נבים שהם מנגלים. כשהיא מתבקשת לנרד חתית?

"שלשום הודחל לגינה נחש. שחורי נצמד אליי ונעמד על רגליו האחוריות כדי להגן עליי. לא האמנתי למראה עיניי, אבל נהגש שורה, לצד האושר שבעבודת האדמה ובגידול ירקות, עשבי תיבול ופרחים, נכנסת לחיי חתול שחור והפך לדייר בגינה שלי. הוא לימד אותי שיעור פשוט על אהבה למ' שחו שהשתיי שאני לא אוהב".

חיבה לצפרדעים. זהר צמחזילסון tsakhic@yedioliath.co.il